

Devianciák és társadalmi diskurzus egy debreceni öngyilkosság példáján. Kenézy Lujza 1932-es halálának kontextusai¹

Puskás Marcell

angol-történelem osztatlan tanári szakos hallgató, Debreceni Egyetem

Absztrakt: Az öngyilkosság története az emberiség történetével egyidős. A vizsgálatára vonatkozó kutatások a 20. századtól különösen nagy népszerűségnek örvendenek, viszont többségében általános tendenciák meghatározására törekednek. Tanulmányomban Kenézy Lujza öngyilkossága s a körülötte kialakult sajtódiskurzus kerül áttekintésre, mely adalékokat szolgáltat a korabeli sajtó működésére és a devianciák tematizálására vonatkozóan. Az eset vizsgálatából kitűnt, hogy a Horthy-kori Magyarországon a sajtó számára szenzáció volt a devianciák ábrázolása. Tartalomelemzésemből láthatóvá vált a korabeli média egyik funkciója, mely jelen eset kapcsán egy modernkori boszorkányüldözésben csúcsosodott ki.

Kulcsszavak: deviancia, öngyilkosság, Kenézy-sajtó

Abstract: The history of suicide is as old as human history. Research into its study has been particularly popular since the 20th century, but most of it has sought to identify general trends. In my study, the suicide of Lujza Kenézy and the press discourse surrounding it will be reviewed, which will provide some insights into the function of the contemporary press and the thematisation of deviance. The study of the case shows that in Horthy's Hungary, the press found sensation in the depiction of deviance. My content analysis revealed a function of the contemporary media, which culminated in a modern-day witch-hunt in this case.

Keywords: deviance, suicide, Kenézy-press

¹ „A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-2-DE-263 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

Jelen tanulmány a 2025-ös, 37. Országos Tudományos Diákköri Konferenciára készített és leadott dolgozatom átdolgozott és rövidített változata.

Bevezetés

A 19. század végét, valamint a 20. század elejét végig kísérő modernizációs folyamatok új társadalmi kihívásokat eredményeztek globálisan, így Magyarországon is. Ezen megpróbáltatások számos alkalommal beilleszkedési és lelki nehézségeket generáltak a társadalom egészére s az egyes egyénekre egyaránt. Az ilyen helyzetekben a normálistól eltérő viselkedésformák – szerhasználat, bűnözés, öngyilkosság – elharapódzása érhető tetten. Az ilyesfajta magatartásra devianciaként, a hozzá fűződő személyre pedig deviánsként utal a szakirodalom.

Jelen tanulmányban egy válságba került személy esete, valamint a halála körül kialakult sajtódiskurzus kerül bemutatásra. Az eset a szövevényességéből adódóan nagy sajtóvisshangot váltott ki, hiszen a vidéki lapok mellett több fővárosi orgánum is közölt cikkeket róla. A vizsgálatom során törekedtem a kontextus, valamint az eset jelentőségének meghatározására. Amint azt a későbbiekben bizonyítom is, Kenézy Lujza halála minden vizsgált aspektusból atipikusnak tekinthető, ahogyan a reprezentációja is. Az eset és a hozzá kötődő diskurzus a sajtó működésére, továbbá annak funkciójára is rávilágít, így prezentálva számunkra egy modernkori „boszorkányüldözést”.

A tanulmánynak nem célja a szövevényes eset megoldása, vagyis, hogy miért oltotta ki saját életét Kenézy Lujza, sokkal inkább adalékok szolgáltatása a Horthy-korszak öngyilkosságról folytatott diskurzusához. Tekintettel arra, hogy sajtótermékek vizsgálatára vállalkoztam, a tartalomelemzés módszertanának használatára támaszkodtam. Forrásgyűjtésemet az *Arcanum* sajtóadatbázisban folytattam le.

Szakirodalmi előzmények

A devianciákkal, azon belül is az öngyilkossággal foglalkozó feldolgozások többsége az általános kép meghatározására törekedett. A téma a jellegéből adódóan meglehetősen interdiszciplináris, így számos szerző főként a szociológia, a pszichológia, a jog vagy az orvos- és egészségtudományhoz kapcsolható megközelítést alkalmaz. Mindenféleképpen említést kell tennünk a téma mai napig egyik legnagyobb kutatójáról, Émile Durkheimről, aki 1897-es *Az öngyilkosság* című művében mutatta be a jelenség általános jellemzőit. Az öngyilkosságról szóló szakirodalmak szerzőinek többsége napjainkban is főként az általa meghatározott fogalom használatára támaszkodik.²

² Durkheim szerint "öngyilkosságnak nevezünk minden olyan halálesetet, amelyet közvetlenül vagy közvetve magának az áldozatnak valamilyen pozitív vagy negatív tette idézett elő, ha tudta, hogy aktusa szükségképpen erre az eredményre vezet" (Durkheim 19). A pozitív aktus erőszakos akciót jelent, a negatív pedig valaminek a megvonását (például a táplálékét) (Durkheim 16).

A magyar nyelvű munkák, amelyek az öngyilkosságot mint történelmi jelenséget vizsgálták, erőteljes kultúrtörténeti vonalon mozogtak (Zonda T., 1991; Böszörményi E., 1991; Fekete S.-Osváth P., 2004). A szerzők közül természetesen ki kell emelnünk azon személyeket, akik főként egy-egy politikus életét vizsgálták, s annak halálára, öngyilkosságára vonatkozóan készítettek átfogó elemzést (Szabad Gy., 1985; Csorba L., 2016; Ablonczy B., 2018). A témához szorosabban kapcsolódó irodalmak közül említést kell tennünk Perényi Roland írásáról is, aki a deviancia sajtóban való tematizálódását vizsgálta (Perényi R., 2018), valamint Sipos Nikoletta tanulmányáról is, melyben szót ejtett az öngyilkosság sajtóban való megjelenéséről is (Sipos N., 2020).

Az eset

A Kenézy Lujza halálát bemutató cikkek mindegyike 1932. augusztus 25. és 31. között jelent meg.

Elsőként a *Kis Ujság* adott hírt a nagynevű Kenézy család utolsó tagjának haláláról: „*A Sámson utca 12. számú házban öt óra tájban felakasztotta magát és meghalt özvegy Kovács Gábor dr.-né született Kenézy Lujza, a nemrégiben szerencsétlen körülmények között elhunyt hírneves egyetemi tanár leánya.*” (Kis Ujság, 1932. augusztus 25. 5.) Kenézy Gyula szülész-nőgyógyász, orvosprofesszor, a debreceni Bábaképző Intézet egykori igazgatójának lánya, a sorozatos magánéleti problémák miatt választhatta a halál ezen formáját, ahogyan azt a sajtó közölte. 1920-ban férjét, Kovács Gábor egyetemi tanárt, jogtudóst vesztette el a spanyolnátha járvány következtében.³ 1928-ban Kenézy Gyula gégebaja miatt műtőasztalra került, s a műtét kimeneteléről tévesen értesülő felesége, Bársony Lujza öngyilkosságot követett el. Az orvosprofesszor a már korábban kezelt gégebaja miatt kialakult szövődményekbe halt bele, 1931-ben (Debreceni Ujság, 1931. november 27. 3.).

A további cikkeket vizsgálva kiderült, hogy Kenézy lánya a problémákkal nem tudott megküzdeni, s ezek hatására morfiumfüggővé vált, mely „*még inkább megrongálta az uriasszony idegzetét, úgyhogy végülis halálba ment, mert nem volt ereje tovább viselni a megpróbáltatásokat.*” (Kis Ujság 1932. augusztus 25. 5.) Bár a korban gyakran volt mondható a morfium használata – mind a férfiak, mind a nők körében – hozzájutni nem volt egyszerű. Így felmerülhet a kérdés, hogyan is tett szert Kenézy Lujza morfiumra? Az újságírók utánajárásának köszönhetően kiderült, hogy „*nem egyszer édesapja hamisított receptjén vett a debreceni gyógyszerárakban morfiumot.*” (Kassai Ujság 1932. augusztus 26. 3.) A szövevényes ügyben egyre több új részlet került a felszínre és vált a nagy nyilvánosság számára ismertté. Az újságok felismerték a hírértéket, s ennek köszönhetően végig is követték a szenzációt. Augusztus 27-től azonban az „*uriasszony*”

³ Kettejük viszonyáról bővebben: Póka Róbert: Feltáratlan emlékek Kenézy Gyula életéből és munkásságából. Gerundium 9. évf. (2019) 4. szám 54-78

esete öngyilkosságból gyilkossággá vált a sajtóban: „*Ma, pénteken szenzációs fordulat történt ebben a szenzációs ügyben.*” (Pesti Hírlap 1932. augusztus 27. 3.) Orsós Ferenc, a debreceni kórbonctani intézet igazgatója Kenézy Lujza testén külsérelmi nyomokat fedezett fel, melyek szerinte egyöntetűen gyilkosságra utaltak. A hölgy temetésére péntek délután került volna sor, viszont Orsós közbeavatkozásának köszönhetően megszakították az eseményt és további vizsgálatokat folytattak le. A gyilkosságra több jel is volt Orsós szerint: Kenézy Lujza szája körül több sérülés is felfedezhető volt, melyből arra következtetett, hogy a száját befogták, s mikor szabadulni akart a fogásból „*a gyilkos ujjak még mélyebben tapadtak a husba.*” (Pesti Hírlap 1932. augusztus 27. 3.) A *Debreczeni Ujság* cikkének szerzője is nyomon követte az eseményeket, viszont állítása szerint semmi bizonyíték sem volt arra vonatkozóan, hogy gyilkosság történt volna. (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.) A gyanúsítottak személyéről azonban részletesen beszámolt: a sajtóban ekkortól jelent meg Kenézy Lujza mint a férfitársaság kedvelője. A ház személyzete beszámolt arról, hogy sok esetben csoportosan jelentek meg férfiak a lakásban, viszont közülük egy vendég gyakrabban érkezett, mint a többiek (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.). Miután a férfi közölte Kenézy Lujzával, hogy elhagyja, a sokszorosan nehéz helyzetbe került hölgy egészségügyi állapota még inkább romlásnak indult, s innentől „*hisztériás roham vett erőt*” (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.) rajta. A gyanúsítottak személye adott volt, azonban a nyomozók munkája egyáltalán nem vált egyszerűbbé, hiszen az akasztáshoz használt selyemzsinór eltűnt, ahogyan a hölgy számos személyi tárgya is, köztük a végrendelete (Keleti Ujság 1932. augusztus 31. 7.). A sajtóorgánumok közül többen is hírként kezelték azt, hogy Kenézy Lujza nagyon kevés vagyonnal rendelkezett, viszont alkoholra és morfiumra nem sajnálta a még meglévő anyagi javakat. Végrendeletében a házát házvezetőnője fiára hagyta, aki a hölgy két kutyájának gondozásáért cserébe örökölt volna (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.).

A nyomozás augusztus 31-re lezárult, Orsós Ferenc is kénytelen volt belátni, hogy nem tudja bizonyítani a gyilkosságot. A hatóságokat számos tényező hátráltatta, folyamatosan falakba ütköztek. Orsós a vizsgálatok végére kiderítette, hogy a külsérelmi nyomok annak voltak köszönhetőek, hogy „*ittas mámorában megsebezhetette magát.*” (Az Est 1932. augusztus 31. 9.) Az italfogyasztás említése azt érte el, hogy Kenézy Lujza nagymértékű morfiumfogyasztása mellett alkohollizmusa is tematizálódott a sajtóban.

Bár az ügy lezárult, az emberekben később is megmaradt a dilemma a gyilkosság–öngyilkosság kérdését illetően. A bevezetőmben jeleztem, hogy ennek feloldása nem képezi a tanulmány célját, hiszen feltételezésem szerint a lehetséges okok komplexitása miatt ez lehetetlen vállalkozás lenne. Fontosnak tartom azonban, hogy a Kenézy Lujza esetében fellelhető mozzanatokat mélyebb elemzésnek is alá vessük, lépésenként haladva, így nyilvánvalóvá téve az eset atipikusságát.

Az atipikusság mintázatai

Kezdeként célszerű említést tenni a tett elkövetésének módjáról, az akasztásról. Durkheim a munkájában amellet érvet, hogy alapvető különbséget kell tenni a városi és vidéki elkövetési módok között. Állítása szerint az akasztás inkább vidéken jellemző, mivel nem illeszthető be a nagyvárosi élet körforgásába, ahogyan ő fogalmaz „*sérti a kifinomult városi ízlést.*” (É. Durkheim 2000 322.) Debrecenre tekinthetünk a korban a vidék egyik legnagyobb városaként, azonban nem volt tipikus vidéki kisváros. A durkheimi elgondolásra Kenézy Lujza mindenféleképpen rácsáfol, ahogyan a későbbi kutatók megállapításaira is. A 20. századi tudósok a cél eléréséhez használt eszközök között megkülönböztetik a nők és férfiak által preferáltakat. Ronald J. Comer meghatározó művében úgy fogalmaz, hogy a „*férfiak eltökéltebbek szándékukat illetően, és a módszereikben is biztosra akarnak menni.*” (Ronald J. C. 2005 295.) Éppen ennek köszönhető, hogy gyakoribb az esetükben a pisztolylövés, vagy éppen az akasztás általi halál. A nők könnyebben fordulnak természetükből adódóan olyan módszerekhez, melyek nem ilyen mértékben erőszakosak, pl.: gyógyszer-túladagolás (Ronald J. C. 2005 295.). Kenézy Lujza korában a nők körében is bevett volt a gyógyszer általi halál – ahogyan édesanyja is elkövette tettét –, s kiemelkedően magas volt a cselédek körében az ily módon elkövetett öngyilkosság is. Az általam vizsgált esetet a módszer mellett fontos egy másik aspektusból is megtekinteni: a sorozatos tragédiák oldaláról. Egy laikus számára is magától értetődő, hogy az öngyilkosság elkövetésében a körülményeknek hatalmas szerepe van. Comer megállapítása szerint a stresszhelyzetek élen járnak a rizikófaktorok között: szerinte az ilyen helyzetekben különösen kiemelt helyet foglalnak el a szeretett személyek elhalálozásai (Ronald J. C. 2005 295.). Kenézy Lujza elsőként a férjét veszítette el, s a sajtó munkatársai több cikkben is jelezték, hogy innentől kezdve „*búskomor lett, senkivel nem beszélt és nagy bánata elől a morfiumban keresett vigasztalást.*” (Pesti Napló 1932. augusztus 25. 5.) Napjainkban a szakemberek a gyors hangulatváltozásra, illetve a hangulatin-gadozásra egyértelműen az öngyilkosság egyik „előszeleként” tekintenek (Ronald J. C. 2005 298.). Az alkoholra és egyéb drogok használatára szintén rizikófaktor-ként utal a szakirodalom. A szerhasználat különösen veszélyes az elme zavarok fennállása esetén. Bár Kenézy Lujza esetében nem tudunk elme zavarokról – annak ellenére, hogy az újságírók hisztérikus rohamokat említenek a tettének elkövetésével kapcsolatban –, a szer eredetű zavarok⁴ fennállhattak az esetében.

A Comer által megfogalmazott gondolatok közül külön említést is igényel az öngyilkosság előjelzőiként leírt 15 pontból álló táblázat⁵: az orvos által gyűjtött pontokban olyan elemek szerepelnek, mint a depresszióra való hajlandóság, a

⁴ Erről bővebben Comer: A lélek betegségei, 300.

⁵ A terjedelmi keretekre való tekintettel csak a Kenézy Lujzára vonatkozó pontok kerülnek említésre. Bővebben: Comer: A lélek betegségei, 301.

szerhasználat, az öngyilkosság megfogalmazása, az élet kioltására szolgáló fegyver birtoklása, az elszigeteltség és reménytelenség, a családban korábban bekövetkezett öngyilkosság, anyagi problémák, házassági gondok, valamint a stresszes események jelenléte.

A tanulmányomban már számos pontot említettem, viszont kiegészítést érdemel az öngyilkosság megfogalmazása. A sajtóban megjelent cikkekben teret kapott Kenézy Lujza debreceni idegklinikán való tartózkodása is. A *Debreczeni Ujság* szerzője szerint az itt való tartózkodása során közölte egy ápolttal, hogy foglalkoztatja az öngyilkosság gondolata (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.).

Kenézy Lujza személyének vizsgálatától eltekintve fontos szót ejtenünk esetének atipikus reprezentációjáról is. A felvillantott cikkekből kitűnt, hogy nemcsak a régió sajtóorgánumai szerették volna bemutatni az esetet, hanem a fővárosban működők is. Lakatos Éva 2004-es kutatása során a sajtót mint üzletet elemezte, a századfordulótól kezdve. Vizsgálódásaiból kitűnt, hogy a korabeli újságírók – sok esetben felsővezetői nyomásra – képesek (vagy kénytelenek) voltak a szenzációhajhász, ismétlődő, sok esetben átvett cikkek megjelentetésére, mindezt a példányszámok növelése érdekében (Lakatos É. 2004, 54.; 55.; 91.; 193). Sipos Balázs 2006-ban a 20. századi újságíró társadalom vizsgálatakor ugyanezen eredményekre jutott, kiemelve a szenzációhajhászatot (Sipos B., 2006).

Az általam vizsgált esettel kapcsolatban a szenzációhajhászat egyértelműen jelen van: számos orgánum a haláleset bekövetkezését követően, napokkal később kezdte meg az eset nyilvánosság felé közvetítését. A pontatlanságok olyan hírlapok esetében is jelen voltak, mint például a *Pesti Napló*: a nagymúltú médium munkatársai Kenézy Gyulát több esetben Kenézy Gábornak keresztelték (Pesti Napló 1932. augusztus 25. 5.). Más médiumok esetében a légből kapott hírek is jelentős mértékben voltak jelen, gondolva itt a *Debreczeni Ujságra*: az öngyilkosságból gyilkossági ügygé formálódó eset kapcsán a cikk szerzője megjegyzi, hogy semmi támpont nincs a gyilkosságot igazolóan (Debreczeni Ujság 1932. augusztus 28. 2.). A meglátását semmivel sem igazolja, a forrását nem jelölte meg, így a megjegyzése akár légből kapottnak is tekinthető.

Kenézy Lujza esete a sajtó működésére tökéletesen tud reflektálni, melyet a kor sajtót érintő szabályozása is tükröz. Dr. Hamvas Endre a *Katholikus Nevelés* 1925-ös számában a fiatalkorúak öngyilkosságát tekintette át, s a vizsgálódása közben kitért a média hatására is. Állítása szerint az öngyilkosság reprezentációját illetően az alábbi lehetőségek állnak fenn: „*Néha érzelmesen elsiratják az élet szerencsétlen hajótöröttjét, máskor dicsfénybe öltöztetik indítóokait, sokszor mint hőstettet ünneplik a megpróbáltatástól gyáván menekvőnek tettét.*” (Dr. Hamvas E. 1925. 5-6.) Néhány évvel később Szél Tivadar is vizsgálta és kritizálta a médi-

ában megjelenő, öngyilkosságokat bemutató híreket. Sürgette a cenzúra szigorítását, hiszen állítása szerint „*egyedül az öngyilkosokat glorifikálják.*” (Dr. Szél T. 1930 398.)

Az eset kapcsán azonban egyik sem volt jelen: nem került sor érzelmes írásokra, nem kezelték hőstettként Kenézy Lujza cselekedetét, semmiféle dicsőítés nem került közlésre az elhalálozottat illetően.

Sipos Nikolett 2020-as tanulmányában a Bethlen-kormány korlátozásait is érintette vizsgálódása során, melyben említést tett a Scitovszky Béla nevéhez fűződő rendeletről: a törvénykezés lényege, hogy az öngyilkos neve, valamint családi körülményei ne kerüljenek nyilvánosságra (Sipos N. 2020 33.). Kenézy Lujza esetében természetesen elképzelhető, hogy a hírtették, valamint a példányszámok növelése érdekében a cikkek szerzői mellőzték a rendelet komolyan vételét. Fontos azonban feltennünk azt a kérdést, hogy Kenézy Lujza öngyilkossága kapott volna-e akkora hírverést, ha nem a neves orvosprofesszor, több egyesület elnöke, a Bábaképző Intézet igazgatója az édesapja? Ha nem a szakmai körökben elismert, jogtudós, közgazdász, egyetemi tanár, dr. Kovács Gábor a férje? A kérdésre egyértelmű válasz jelen ismereteink szerint nem adható.

Összefoglalás

A tanulmányom célja egy összetett eset bemutatása volt, melynek középpontjában Kenézy Lujza állt. Az általam vizsgált személy ellent mondott a korszak nőideáljainak. A sajtó a nagy névvel bíró Kenézy család mítoszrombolását vitte végbe, mindezt Kenézy Lujza személyén keresztül. Számos devianciát csatolhatunk személyéhez: szerhasználó volt (alkohol- és morfiumpfüggőség), bűncselekmény elkövetése (receptek hamisítása), mégis a társadalom szemében az általuk elfogadott egyéb normák megszegése volt a legjelentősebb. Bár férje halála után a gyászévet letöltötte, a társadalom általi stigmatizációt nem tudta elkerülni: férfitársaság vette körül, feltételezhetően szerelmi viszony fűzte egy néhány cikkben említett, nála fiatalabb férfihoz, akit anyagilag is támogatott. A társadalom felfogásában egy tisztas özvegyasszonyhoz nem illett az ilyesfajta viselkedés. Kenézy Lujza esete tekinthető-e szomorú tanmesének? Így jár, aki nem képes a társadalom által elfogadott normákat betartani?

Ahogy a bevezetőmben jeleztem, történeti analógiát vonva, a sajtó egy modernkori boszorkányüldözést hajtott végre. Klaniczay Gábor, a boszorkányüldözések egyik legjelentősebb kutatója, mind nemzetközi, mind magyar viszonylatban, egy friss írásában a következőképpen fogalmaz: „*a kora újkor európai perekben a boszorkányvád elsősorban olyan személyek ellen irányult, akiknek vádja fogását nem saját mágikus ártó tevékenységük, hanem a közvetlen környezetük róluk alkotott negatív ítélete s a körülöttük kialakult konfliktus okozta.*” (Klaniczay G. 2022 15.) Bár Kenézy Lujza nem folytatott mágikus ártó tevékenységet, a személye körül kialakult konfliktus meghozta a társadalom ítéletét.

Források

Debreczeni Ujság, 1932
Friss Újság, 1932
Kassai Ujság, 1932
Kis Ujság, 1932
Pesti Hírlap, 1932
Pesti Napló, 1925

Felhasznált irodalom

- Ablonczy B. 2018: Ablonczy Balázs: A miniszterelnök élete és halála – Teleki Pál (1879-1941). Budapest, Jaffa Kiadó és Kereskedelmi Kft., 2018
- Böszörményi E. 1991: Böszörményi Ede: Az öngyilkosságok múltja és jelene. Történelmi vázlat, különös tekintettel Magyarországra. Budapest, Szerzői Kiadás, 1991.
- Csorba L. 2016: Csorba László: Széchenyi Döblingben. Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2016
- Dr. Hamvas E. 1925: Dr. Hamvas Endre: Fiatalkorúak öngyilkossága. *Katholikus Nevelés*, 1925. május 1. 5-6. 142.
- Dr. Szél T. 1930: Dr. Szél Tivadar: Egészségügyi statisztika. Budapest, A Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat Könyvtára 124., 1930. 398.
- É. Durkheim 2000: Émile Durkheim: Az öngyilkosság. Szociológiai tanulmány. Budapest, Osiris Kiadó, 2000. 322.
- Fekete S. – Osváth P. 2004: Fekete Sándor – Osváth Péter: Az öngyilkosság. Budapest, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 2004
- Klaniczay G. 2022: Klaniczay Gábor: A boszorkányüldözés története. Budapest, Balassi Kiadó, 2022. (Vallásantropológiai Tanulmányok Közép-Kelet-Európából 13). 15.
- Lakatos É. 2004: Lakatos Éva: Sikersajtó a századfordulón. Budapest, Balassi Kiadó, 2004
- Perényi R. 2018: Perényi Roland: A nyomor felfedezése Bécsben és Budapesten. Szociális riportok a 19-20. század fordulóján. Budapest, Napvilág Kiadó Kft., 2018
- Póka Róbert: Feltáratlan emlékek Kenézy Gyula életéből és munkásságából. *Gerundium* 9. évf. (2019) 4. szám 54-78.
- Ronald J. C. 2005: Ronald J. Comer: A lélek betegségei. Pszichopatológia. Budapest, Osiris Kiadó, 2005. 298-300.
- Sipos B. 2006: Sipos Balázs: Az újságíró társadalom 1890-1945 között. In: Kövér György (Szerk.): Zsombékok- Középosztályok és iskoláztatás Magyarországon. Budapest, Századvég Pol. Isk. Alapítvány, 2006
- Sipos N. 2020: Sipos Nikolett: A Horthy-kori Budapest öngyilkosságainak kontextusai (1929-1941). *Clio Műhelytanulmányok*. 3. évf. (2020) 6. szám, 4-53
- Szabad Gy. 1985: Szabad György: Miért halt meg Teleki László?. Budapest, Helikon Kiadó, 1985
- Zonda T. 1991: Zonda Tamás: Az öngyilkosság kultúrtörténete. Budapest, Végeken Alapítvány, 1991